

‘Verbind Europese natuur’

Reflectie

In Reflectie beschouwen medewerkers van Wageningen UR actuele thema's. Deze keer Claire Vos.

Claire Vos: "We moeten af van vaste soortenlijstjes."

Klimaatverandering is slecht nieuws voor honkvaste diersoorten. Om ze toch een kans te geven is een Europees netwerk van natuurgebieden noodzakelijk, vindt Alterra-onderzoeker Claire Vos. Nederland zal daarin een kruispunt zijn voor moerasnatuur.

"De komende eeuw mag het klimaat volgens de afspraken van Kyoto niet meer dan twee graden stijgen. Maar bijna niemand gelooft nog dat we dat gaan halen. Vier graden is waarschijnlijker. De geschikte klimaatzones van de meeste dier- en plantensoorten zullen daardoor honderden kilometers naar het noorden opschuiven. De Europese Unie is terecht trots op Natura 2000. Als alles klaar is, wordt twintig procent van het Europese landoppervlak beschermd."

Netwerk

"Maar het besef groeit dat we er daarmee niet zijn. De Natura 2000-gebieden functioneren nog niet als een ecologisch netwerk. De grote gebieden moeten met elkaar verbonden worden om soorten de kans te geven om te migreren. Het natuurbeleid moet minder statisch worden. We moeten af van de vaste soortenlijstjes per habitatype, want het hoeft voor het functioneren van ecosystemen geen probleem te zijn dat soorten verdwijnen, als er maar andere voor terugkomen."

"Uit modelberekeningen blijkt dat vooral de grootte van de beschikbare leefgebieden en

de mogelijkheden om die te bereiken, bepalen of soorten tijdig met de klimaatzones kunnen meeverhuizen. Die verbindingen hoeven geen aaneengesloten natuur te zijn; als dieren het tussenliggende landschap maar door kunnen. Het landschap moet dus multifunctioneel zijn ingericht met voldoende natuurlijke elementen en voorzieningen bij barrières. Voor een das is een groen dooraderd agrarisch landschap met wat houtwallen en bosjes prima. Maar een boomarter heeft veel meer bosjes nodig. Ecologen rekenen aan het dispersievermogen van soorten. De ene soort legt gedurende zijn leven honderden kilometers af, de ander komt niet verder dan een paar honderd meter. De overlevingskansen van soorten bij klimaatverandering zijn erg afhankelijk van dat dispersievermogen. Hoe mobieler een soort is, hoe groter zijn kansen. Verder moet de omvang van leefgebieden zodanig zijn dat dier- en plantensoorten er een nieuwe duurzame populatie op kunnen bouwen, die zo groot is dat die tegen een stootje kan. Zeker omdat er meer weerextremen worden verwacht. Anders kunnen extreem natte, droge of warme periodes dieren en planten de nekslag geven.

Dat zal ook gevolgen hebben voor de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur. Nederland is een belangrijke delta; een Europese klimaatcorridor voor natte ecosystemen loopt zeker door Nederland. Nederland moet dus goed nadenken over verbindingen tussen de grote natte natuurgebieden in ons land."

Groene infrastructuur

"Binnen Europa groeit het besef dat ontwikkeling van een groene infrastructuur tussen de Natura 2000-gebieden de volgende stap is in het Europese natuurbeleid. Ik was eind maart bij een inspirerende bijeenkomst van de EU. Hier werd het begrip groene infrastructuur breed gedragen door maatschappelijke en bestuurlijke organisaties. Er zijn al verschillende bouwstenen voor die aanpak. Het vraagt vooral om coördinatie en integratie van bestaand beleid en het organiseren van gebiedsprocessen. De EU wil bijvoorbeeld het gemeenschappelijk landbouwbeleid minder richten op prijssteun, en meer op diensten die boeren leveren, bijvoorbeeld onderhoud van het landschap. Als je weet welke regio's belangrijk zijn voor het realiseren van internationale corridors tussen natuurgebieden, dan kun je dat geld bewust inzetten. Verder groeit de aandacht voor diensten van de natuur voor de samenleving. In Nederland zijn deze ecosystemendiensten bijvoorbeeld klimaatadaptatie zoals wateropvang in overstromingsgebieden en kustbescherming, of water vasthouden op de hogere zandgronden.

Nederland zal als delta een centrale rol spelen in het Europese moerasnetwerk. Maar voor bos is Nederland onbelangrijk. De insteek van de Nederlandse overheid moet daar vooral zijn om een goede zijtak te krijgen in het Europese netwerk van bossen die soorten in staat stelt om naar onze bossen te migreren, anders lopen we het risico dat we over honderd jaar met soortenarme bossen overblijven."

Claire Vos

Claire Vos is senior onderzoeker bij Alterra, en werkt o.a. mee aan een verkenning van het Planbureau voor de Leefomgeving over adaptatie van natuur aan klimaatverandering, die dit najaar verschijnt.